

การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานี ด้วยอักษรยาวี เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษา และวัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษา ตำบลเขาตวม อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

Using Jawi Alphabets to Develop Patani Malay
Writing System to Help Preserve and Revive the
Dialect and Local Culture : A Case Study of Tambon
Khao Toom, Amphoe Yarang, Pattani Province

กามารุดดิน อีสายะ^{1*}, จารุวัจน์ สองเมือง²,
ฮาเร๊ะ เจ๊ะโต³, อับดุลการิม สาเม็ง⁴

คำสำคัญ : ระบบเขียน, ภาษามลายูปาตานี, ภาษามลายูถิ่น, อักษรยาวี, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

Keywords : Writing System, Patani Malay Language, Local Malay Language, Jawi Alphabets, Three Southernmost Provinces of Thailand

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีที่เหมาะสมกับการใช้และแทนเสียงเพื่อการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูปาตานี และเพื่อหาแนวทางการนำระบบเขียนด้วยอักษรยาวีที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ในการปฏิบัติ

¹ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

² สาขาวิชาชีพครู คณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลาม ยะลา

³ สำนักงานวิชาการและบริหารชุมชน วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี

⁴ คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ยะลา

*Corresponding author : โทร 089-7364576 / โทรสาร 074-443972 E-mail : khoksai@gmail.com

เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาตานี จากการวิจัยพบว่า ภาษามลายูปาตานีสามารถนำอักษรยาวีที่ใช้โดยทั่วไปทั้งหมด 35 ตัวอักษร มาใช้เขียนคำทั้งที่เป็นคำภาษามลายูปาตานี คำยืมในภาษาอาหรับ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ในภาษามลายูปาตานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีการพัฒนาออกแบบสัญลักษณ์รูปอักษรเพิ่มเติม 8 หน่วยเสียง คือหน่วยเสียงหยุดพ่นลม/ π H, τ H, χ H, κ H/ ใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ﻕ, ﺕ, ﺥ, ﻙ ตามลำดับ และหน่วยเสียงกึ่งนาสิก / μ^{β} , ν^{δ} , η^{θ} , N^{γ} / ใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ﻡ, ﻧ, ﻧ, ﻧ ตามลำดับ ในการพัฒนาระบบเขียนอักษรสระภาษามลายูปาตานีพบว่า เนื่องจากอักษรสระรูปยาวีที่ใช้โดยทั่วไปมี 3 รูปอักษรเท่านั้น คือ ا, و และ ي จึงไม่สามารถรองรับหน่วยเสียงสระอื่นๆ ในภาษามลายูปาตานีได้ครบทุกหน่วยเสียง ดังนั้น จึงได้มีการพัฒนาออกแบบสัญลักษณ์รูปอักษรสระเพิ่มเติมอีกบางรูปอักษรสำหรับบางหน่วยเสียงสระ ได้แก่หน่วยเสียง / ε , E, o, $\square$, E), α), υ), $\square$), α - ε , α -E, α -o/ ซึ่งใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ﻩ, ﻩ, و, ا, ي®, ا, و®, ا, ي®, ي®, ا ตามลำดับ การพัฒนาระบบเขียนอักษรยาวีในครั้งนี้ได้เลือกใช้สัญลักษณ์ที่มีในอักษรอาหรับ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักของคนมุสลิมทั่วไป และสามารถนำมาใช้ร่วมกับอักษรยาวีได้เป็นอย่างดี และจากการทดลองใช้ระบบเขียนที่ได้พัฒนาขึ้นมา พบว่า สามารถบันทึกคำต่างๆ ในภาษามลายูปาตานีได้ทุกหน่วยเสียง เป็นระบบเขียนที่สามารถเป็นเครื่องมือในการบันทึกคำศัพท์ต่างๆ ในภาษามลายูปาตานี และสามารถใช้ในการบันทึกองค์ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และเป็นระบบเขียนที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายอีกด้วย

Abstract

This participatory research aims at creating Patani Malay writing system that are appropriate for the usage and to preserve Patani Malay language and culture and through using Jawi alphabets and finding out the method for applying the Jawi writing system developed in order to help preserve and revive Patani Malay language. The result of the study reveals that Patani Malay language has 35 Jawi alphabets used for writing Patani Malay language, loan words in Arabic, Thai and English. In Patani Malay language, there 8 more consonant phonemes are developed that are aspirated plosive phoneme/ π H, τ H, χ H, κ H/. The alphabetic symbols are ﻕ, ﺕ, ﺥ, ﻙ respectively. Moreover, half-nasal phoneme / μ^{β} , ν^{δ} , η^{θ} , N^{γ} / is also developed with the alphabetic symbols that are ﻡ, ﻧ, ﻧ, ﻧ respectively. In developing Jawi vowels of Patani Malay language, it has been found that there are only 3 Jawi vowels that are ا, و and ي. Thus, these vowels can not be used to support all othevowel phonemes in Patani Malay language. As a result, additional vowel phonemes are designed to support some vowel phonemes that are / ε , E, o, $\square$, E), α), υ), $\square$), α - ε , α -E, α -o/. The alphabetic symbols are ﻩ, ﻩ, و, ا, ي®, ا, و®, ا, ي®, ي®, ا respectively.

Thus, more phonetic symbols are designed to record the phonemes that have no phonetic alphabets through using Jawi language based. The result shows that Arabic alphabetic symbols can be

used to create Patani Malay writing system as the community is accustomed to the alphabetic symbols and the Arabic alphabetic symbols can also be used in Patani Malay language. According to the study result, it has been found that Arabic alphabetic symbols can be used to record every phoneme in Patani Malay language and they are easy for learning. As for the study result in application of the writing system to help preserve and revive Patani Malay language, it has been found out that the writing system can be used as an efficient tool to record Patani Malay vocabulary, the body of knowledge, arts and culture and local wisdom.

คำนำ

ภาษามลายูเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในภูมิภาคแหลมมลายู (nusantara) และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เป็นภาษาที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในการดำเนินชีวิต และเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนมุสลิมเชื้อสายมลายูโดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

ในศตวรรษที่ 15 อาณาจักรปาตานีได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอิสลามสำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนได้รับฉายาว่า “เป็นกระเจกเงาแห่งเมืองมักกะห์” (Mohd Zamberi A. Malek, 1994 อ้างถึงใน Suradech Reemtohsun, 2000:18) การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอิสลามของอาณาจักรปาตานี มีหลักฐานจากการเข้ามาศึกษาของมุสลิมจากพื้นที่อื่นๆ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา เป็นต้น (Hasan Madmarn, 2000:123) และพบว่ามัสยิดต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษามักมีเขียนโดยนักวิชาการจากปัตตานี เช่น เชคดาอุด บิน อับดุลลอฮ์ อัล-พะฎอนี และ เชคมุฮัมมัด เซน อัล-พะฎอนี เป็นต้น ทั้งนี้ ตำราต่างๆ ที่เขียนขึ้นในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรยาวี ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทของภาษามลายูและอักษรยาวีในพื้นที่ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันภาษามลายูยังคงมีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะภาษามลายูถิ่นยังคงเป็นภาษาหลักสำหรับใช้ในการสื่อสารของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แต่พบว่าด้วยระบบการศึกษาทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น และในทางตรงกันข้าม ความรู้ในภาษาและปริมาณการใช้ภาษามลายูถิ่นของคนในพื้นที่ดังกล่าวอาจจะลดลง ขึ้นอยู่กับลักษณะของหน้าที่การงานและความจำเป็นในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามในเขตชนบทโดยทั่วไปคนที่มียุเกิน 40 ปีขึ้นไป ซึ่งใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในหมู่บ้านและเด็กก่อนวัยเรียนจะมีความรู้เฉพาะภาษาถิ่นของตนเป็นส่วนใหญ่ และใช้เฉพาะภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวัน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2541: 21)

จากการที่มีผู้พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งเป็นจำนวนมากดังกล่าวข้างต้น ปัญหาการตายของภาษานี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก แต่สิ่งที่เป็นไปได้และกำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้ คือการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้าสู่ภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะทาง

วัฒนธรรมพื้นบ้านหลายอย่างซึ่งมีการสืบทอดด้วยวิธีปากต่อปากกำลังจะถูกหายไปจากสังคมชนบท ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารสมัยใหม่ สื่อมวลชนมีอิทธิพลสูงในการนำเสนอศิลปวัฒนธรรมและการบันเทิงสมัยใหม่ไปสู่ทุกครัวเรือน (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, 2541: 21) การจดบันทึกเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการป้องกันการเสื่อมเลือนภาษาและวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเป็นกลไกหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสืบสานต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เช่นเดียวกันกับภาษามลายูปาดานี ซึ่งการจดบันทึกเพื่อการรวบรวมหน่วยเสียงและคำศัพท์ต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันเครื่องมือเพื่อการจดบันทึกดังกล่าวยังจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้การวิจัยครั้งนี้จึงได้เอาระบบเขียนอักษรยาวี ซึ่งเป็นอักษรที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและศาสนาอิสลามอันเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้ มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้สามารถบันทึกหน่วยเสียงและคำศัพท์ต่าง ๆ ของภาษามลายูปาดานี ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เชื่อว่าจะสามารถนำไปสู่การประยุกต์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในโอกาสต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อสร้างระบบเขียนภาษามลายูปาดานีด้วยอักษรยาวี ที่เหมาะสมกับการใช้และการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูปาดานี และเพื่อหาแนวทางการนำระบบเขียนอักษรยาวีที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ในการปฏิบัติ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาดานี จากวัตถุประสงค์ข้างต้นนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกตำบลเขาตุม อ.ยะรัง จ.ปัตตานี เป็นพื้นที่ในการวิจัย เนื่องจากตำบลนี้มีความเหมาะสมหลายประการ เช่น เป็นตำบลที่มีแหล่งการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนประถมศึกษา ตาตีกา ปอเนาะ และสถาบันการอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งสถาบันการศึกษาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการใช้ภาษามลายูปาดานีของคนในท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาเหล่านี้คือกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีพื้นที่ตำบลเขาตุมเป็นพื้นที่กรณีศึกษาการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี และประชากรในตำบลเขาตุมเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี ในครั้งนี้ โดยกลุ่มประชากรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มแกนนำชุมชน ประกอบด้วยปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชน กลุ่มที่สอง คือกลุ่มเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยเยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษา กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ตามลักษณะกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยกิจกรรมการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ

1. ขั้นศึกษาและพัฒนาระบบเขียน เป็นขั้นตอนที่เน้นการสร้างความร่วมมือจากชุมชน ศึกษาเรียนรู้ชุมชนและการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาดานี ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 เตรียมคณะวิจัยและพื้นที่วิจัย โดยการประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนศึกษาเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบเขียน

- 1.2 จัดเวทีนำเสนอและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานต่อชุมชน

1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะหน่วยเสียง โดยการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำชุมชนตามแบบบันทึกหน่วยเสียงภาษามลายูถิ่นปัตตานีของรุสลัน อุทัย (2536) และจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยกับผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเสียงภาษาที่ได้รับ

1.4 ประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี โดยมีกลุ่มแกนนำชุมชน ตัวแทนชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และคณะผู้วิจัย

1.5 ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและร่วมตรวจสอบความถูกต้องของระบบการเขียน

1.6 ประชุมแกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชน เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำการปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ของระบบเขียน

2. ขั้นตอนทดลองและสรุปผล ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

2.1 ออกแบบชุดฝึกอบรม โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากกลุ่มแกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชนในการร่วมเป็นวิทยากรและการกำหนดกลุ่มเป้าหมายการทดสอบระบบเขียน

2.2 ทดลองใช้ระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีที่ได้จากการพัฒนาแล้วในกลุ่มแกนนำชุมชน และกลุ่มเยาวชน ด้วยวิธีการทดสอบการอ่านและการเขียนคำหรือข้อความ ตลอดจนการนำระบบเขียนดังกล่าวไปใช้ในสภาพการณ์จริง โดยการให้กลุ่มแกนนำชุมชนทดลองเขียนบทอ่านคุตบะฮ์ และกลุ่มเยาวชนทดลองเขียนนิทานและจดบันทึกเรื่องเล่าในชุมชน

2.3 ประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อสรุปผลการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการขยายผลโครงการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถกล่าวสรุปได้เป็น 3 ประเด็นคือ 1) สภาพภาษามลายูปาตานีและอักษรยาวีในชุมชน 2) ระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี และ 3) ผลการทดสอบ การสร้างการยอมรับและแนวทางการนำไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

สภาพภาษามลายูปาตานีและการใช้อักษรยาวีในชุมชน

1.1 ตำบลเขาตุม ตั้งอยู่ในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นตำบลที่มีภูเขาล้อมรอบเป็นทิวเขา ซึ่งถือว่าสูงที่สุดในอำเภอยะรัง จากการเล่าขานตำนานชุมชน บอกว่า บริเวณชุมชนนี้เคยมีแอ่งน้ำใหญ่ มีสายน้ำ สะอาดมองเห็นถึงกันแอ่งน้ำ ในแอ่งน้ำนั้นมีดอกบัวขนาดใหญ่ ซึ่งจะบานปีละหนึ่งครั้ง ในขณะที่แบ่งบานจะมีเสียงดัง “ตูม” คล้ายเสียงปืนใหญ่ และอีกตำนานหนึ่งบอกว่า “ตำบลเขาตุม” มาจากภาษามลายูถิ่น คือ “บูเก๊ะตง” แปลว่า ภูเขาตง ซึ่งหมายถึงหีบหรือกล่อง ชาวบ้านจึงเรียกภูเขานี้ว่า บูเก๊ะตง หรือภูเขาตง ต่อมาได้เพี้ยนเป็น “เขาตุม” จนถึงปัจจุบันตำบลเขาตุมอยู่ห่างจากที่อำเภอยะรังเป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี 37 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 85.29 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศ ทิศเหนือ จดตำบลมะเมาวีและตำบลกลอล่า อำเภอยะรัง ทิศใต้ จดเทศบาลนครยะลา ทิศตะวันออก จดตำบลตะโละมะเมา อำเภอทุ่งยางแดง ทิศตะวันตก จดแม่น้ำปัตตานีและตำบลท่าชะแอ่งเมืองยะลา

ปัจจุบันตำบลเขาตูมมี 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 13,493 คนจากจำนวนครัวเรือน 2,741 ครัวเรือน ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู ใช้ภาษาและวัฒนธรรมมลายูเป็นสื่อแสดง อัตลักษณ์ของคนในชุมชน ในตำบลเขาตูมมีสถานบันการศึกษาหลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีบทบาทในการ ส่งเสริมการใชภาษามลายูแตกต่างกัน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง โรงเรียนดัดติกา 17 แห่ง โรงเรียนปอเนาะ 3 แห่ง และมหาวิทยาลัย 1 แห่ง (คือ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา)

1.2 สภาพการใชภาษามลายูปาดานีในชุมชนตำบลเขาตูม พบว่า สมาชิกในชุมชนใชภาษามลายู ปาดานีในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การใชภาษามลายูปาดานีของบุคคลภายนอกชุมชนทำให้เกิดความ ไว้วางใจในการติดต่อสื่อสารกับคนในชุมชน ถึงแม้ว่าภาษามลายูปาดานีจะเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ของคนในชุมชน แต่จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีลงมา สามารถใชภาษาไทย ในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้เป็นอย่างดี ในขณะที่วัยก่อนยังมีกลุ่มคนสูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ ไม่เข้าใจภาษาไทยด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามภาษาไทยก็ยังคงมีบทบาทมากทีเดียวในการสื่อสารของคนรุ่น ใหม่ในชุมชนดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำศัพท์บางคำในภาษามลายู ปาดานีที่ใช้เรียกชื่อสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เริ่มเปลี่ยนแปลงคำเรียกไปจากเดิม เยาวชนรุ่นใหม่รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษามลายูของชุมชนน้อยลง แล้วหันมาใช้คำศัพท์ใหม่ที่ยืมจากภาษาอื่นแทนที่คำศัพท์ดั้งเดิมที่ใช้อยู่ในชุมชน ดังนั้นจากปรากฏการณ์ สภาพการใชภาษามลายูปาดานีในปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าภาษามลายูปาดานีเริ่มมี บทบาทน้อยลงและทำให้ภาษาไทยเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้น

สำหรับการใชอักษรยาวีในชุมชน พบว่า ยังมีการใชอักษรยาวีอย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบของ เอกสาร ต่าง ๆ หรือป้ายบอกทางและสถานที่ที่สร้างขึ้นโดยสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้พบว่า สมาชิกในชุมชน ที่ได้รับการศึกษาทางศาสนาจะสามารถอ่านและเขียนข้อความต่าง ๆ ด้วยอักษรยาวีได้เป็นอย่างดี ยกเว้น ในกลุ่มวัยกลางคนลงมา บางคนอาจจะอ่านและเขียนไม่คล่องแคล่วเท่าที่ควร ความสามารถในการใช อักษรยาวีของคนในชุมชน อาจเนื่องมาจากยังมีการเรียนการสอนภาษามลายูด้วยระบบเขียนอักษรยาวีใน สถานศึกษาศาสนา เช่น โรงเรียนดัดติกาและโรงเรียนปอเนาะ นอกจากนี้ ตำราเรียนศาสนาและกิตาบ ต่าง ๆ (หนังสือเกี่ยวกับศาสนา) ยังคงเป็นภาษามลายูรูปเขียนอักษรยาวี จึงทำให้สมาชิกในชุมชนยังคงได้ เรียนและสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ ยังมีบทอ่านคุตบะฮวันศุกร์ (การแสดงปาฐกถา ธรรมในวันศุกร์) ที่เขียนด้วยอักษรยาวี แต่เนื่องจากหนังสือคุตบะฮในปัจจุบันบางส่วนนำมาจาก ต่างประเทศ ซึ่งมีการใช้ศัพท์บางคำที่แตกต่างจากภาษามลายูปาดานี ทำให้ผู้อ่านคุตบะฮอ่านคำศัพท์บาง คำไม่ออก และมักจะใช้การเดาคำศัพท์ ซึ่งทำให้เกิดความผิดพลาดในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีอยู่ใน บทคุตบะฮ

จากการศึกษาสภาพการใชภาษามลายูในตำบลเขาตูมพบว่า มี 1 ชุมชนที่มีลักษณะการสอนภาษา มลายูที่ต่างจากชุมชนอื่น คือ ชุมชนบ้านโสร่ง ซึ่งในอดีตใชอักษรรูมีในการเขียนภาษามลายู อิหม่ามมัสยิด บ้านโสร่งได้เล่าว่า เนื่องจากในอดีตเคยมีแกนนำชุมชนบ้านโสร่งเป็นผู้ที่อพยพจากเมืองมะละกา ประเทศ มาเลเซีย จึงมีการเรียนการสอนภาษามลายูด้วยอักษรรูมี แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีความแตกต่างกับชุมชนอื่นแล้ว เนื่องจากใชอักษรยาวีในการเรียนการสอนภาษามลายู อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทุกชุมชนจะจัดให้มีการเรียน การสอนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี แต่อาจมีความสำเร็จในทักษะการใชภาษาแตกต่างกัน ทั้งนี้จากการ

สังเกตพบว่า ในกลุ่มวัยกลางคนบางส่วนลิ้มเลือนการอ่านและการเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวีไปบ้างแล้ว เนื่องจากมีโอกาสการนำไปใช้น้อยลงหรืออาจไม่ได้ใช้เลย

1.3 ในการศึกษาลักษณะภาษามลายูปัตตานีในการวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาโดยการเปรียบเทียบกับภาษามลายูมาตรฐานที่ใช้ประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏได้ดังนี้

1.3.1 ในภาษามลายูมาตรฐานมีหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 26 หน่วยเสียง และมีรูปเขียนอักษรยาวีจำนวน 36 รูป บางหน่วยเสียงสามารถใช้แทนรูปอักษรกันได้หลายรูป แต่ทั้งนี้ได้มีการกำหนดการใช้ไว้อย่างชัดเจน กล่าวคือ รูปเขียนอักษรหนึ่ง ๆ อาจใช้สำหรับเขียนในคำมลายูแท้ และบางรูปเขียนอักษรหนึ่ง ๆ อาจใช้เฉพาะคำยืมในภาษาอาหรับเท่านั้น สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูปัตตานีพบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 30 หน่วยเสียง สามารถนำหน่วยเสียงมาเขียนแทนด้วยอักษรยาวีได้ มีเพียง 22 รูปอักษร และมีหน่วยเสียงที่ยังไม่มีรูปอักษรแทนด้วยอักษรยาวีอีกจำนวน 8 หน่วยเสียง โดยจัดกลุ่มหน่วยเสียงออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1) หน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ซึ่งในภาษามลายูปัตตานีมี 4 หน่วยเสียง คือ πH , tH , χH , kH /โดยทั่วไปหน่วยเสียงลักษณะนี้มีักปรากฏในคำยืมภาษาไทย

2) หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งนาสิก มีลักษณะของเสียงที่ควบรวมเสียงพยัญชนะหยุดหรือกึ่งเสียดแทรกที่ใช้ฐานกรณ์และมีตำแหน่งเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกันจนกลมกลืนเป็นเสียงเดียว จึงเป็นหน่วยเสียงนาสิกที่มีลมไม่ขึ้นจมูกเต็มเสียง ได้แก่ μ^β , v^δ , J^ϕ , N^γ /

นอกจากหน่วยเสียงพยัญชนะ 2 กลุ่มข้างต้นแล้ว ในภาษามลายูปัตตานียังมีพยัญชนะอีกหนึ่งลักษณะ คือ ปรากฏการณ์การยืดเสียงพยัญชนะ หรืออาจเรียกว่าพยัญชนะเสียงยาว ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในตำแหน่งต้นคำที่ถูกยืดเสียงให้ยาวกว่าปกติ โดยปกติพยัญชนะเสียงยาวมักเกิดมาจากการลดรูปของพยางค์หรือหน่วยคำเดิมข้างหน้าที่มีอยู่ในภาษามลายูมาตรฐาน

1.3.2 ในภาษามลายูมาตรฐานแบ่งหน่วยเสียงสระออกเป็น หน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม โดยสระเดี่ยวมีจำนวน 6 หน่วยเสียง คือ $/i, e, a, \leftrightarrow, u, o/$ โดยใช้เขียนแทนด้วยรูปเขียนอักษรยาวีเพียง 3 รูป คือ $ا, و$ และ $و$ และหน่วยเสียงสระประสมมีจำนวน 7 หน่วยเสียง คือ $/ai, au, oi, ia, ua, iu, ui/$ ซึ่งหน่วยเสียงสระประสมเหล่านี้ ก็ยังคงเขียนแทนด้วยรูปอักษรยาวีทั้ง 3 รูปดังกล่าวผสมกัน สำหรับสระภาษามลายูปัตตานีแบ่งออกเป็นสระเดี่ยวและสระเรียง โดยสระเดี่ยวแบ่งออกได้อีกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มสระเดี่ยวปกติ มี 8 หน่วยเสียงและกลุ่มสระเดี่ยวนาสิกจำนวน 4 หน่วยเสียง สระเรียงในภาษามลายูปัตตานีมีจำนวน 5 หน่วยเสียง คือ $/a-i, a-E, a-e, a-o, a-u/$

ระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรยาวี

พยัญชนะ : ภาษามลายูปัตตานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งสิ้น 30 หน่วยเสียง ทั้งนี้เมื่อนำหน่วยเสียงไปใช้เทียบกับรูปเขียนในระบบเขียนอักษรยาวีที่ใช้อยู่ในภาษามลายูมาตรฐาน พบว่า สามารถใช้แทนด้วยรูปอักษรยาวีที่มีอยู่เดิมได้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องพัฒนารูปพยัญชนะเพิ่มอีกจำนวน 8 รูปเพื่อใช้สำหรับ 8 หน่วยเสียงที่ต่างไปจากภาษามลายูมาตรฐาน โดยใช้หลักการเลือกสัญลักษณ์ที่ใช้อยู่ในภาษาอาหรับมาประกอบเพิ่มเติมกับบางอักษรยาวีที่มีอยู่แล้ว ทั้งนี้การออกแบบสัญลักษณ์พยัญชนะเพิ่ม

เดิม 8 รูปอักษรนั้น อยู่ในพยัญชนะ 2 กลุ่มข้างต้น คือ

1) หน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกใช้เครื่องหมายขีดเส้นใต้ ตัวอักษรที่มีลักษณะการออกเสียงใกล้เคียงกัน เช่น หน่วยเสียง /πH, tH, χH, kH/ ใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ขีดเส้นใต้ ๒, ๓, ๔, ๕ ตามลำดับ

2) หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งนาสิก โดยเลือกใช้เครื่องหมาย ˆ (สูกุน) แทนรูปอักษรที่ลักษณะการออกเสียงใกล้เคียงกัน เช่น หน่วยเสียง /μ^β, v^δ, /^q, N^ʔ/ ใช้แทนสัญลักษณ์อักษรที่มีเครื่องหมายสูกุน ๑, ๒, ๓, ๔ ตามลำดับ

สำหรับกรณีปรากฏการณ์การยัดเสียงพยัญชนะนั้น ได้เลือกใช้เครื่องหมาย ˝ (ดัดดีด) แทนรูปอักษรพยัญชนะที่ต้องการยัดเสียง เช่น ๒ ในคำ ٢جالي [ˈjalE] “เดิน” และ ٢بيسي [ˈbiseʔ] “กระซิบ”

ผลการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวีที่เป็นรูปพยัญชนะสามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงพยัญชนะรูปอักษรยาวีที่พัฒนาเพื่อใช้แทนหน่วยเสียงและตัวอย่างคำในภาษามลายูปาตานี

อักษรยาวี	หน่วยเสียง	ตัวอย่างคำ	ความหมาย
ا	ʔ	ايي	ไก่
ب	β	باجو	เสื้อ
ت	t	تاغي	มือ
ث	T	ثلاث	วันอังคาร
ج	ɸ	جي	นาฬิกา
چ	χ	چاوي	ถ้วย
ح	ɥ	حاکيم	ผู้ตัดสิน
خ	ξ	خاوي	ผู้พิพากษา
د	δ	داگو	กาง
ذ	ζ	ذكي	กล่าววะลึก
ر	ρ	راوتي	โรตี
ز	ζ	زكاة	ชะกาต
س	σ	سيبي	หวี
ش	Σ	شرگاو	สวอร์ก
ص	σ	صابا	อดทน
ض	δ	ضعيف	อ่อนแอ

ตารางที่ 1 (ต่อ)

อักษรยาวี	หน่วยเสียง	ตัวอย่างคำ	ความหมาย
ط	τ	طالق	การหย่า
ظ	ζ	ظالم	อธรรม
ع	ε	عامالي	คุณงามความดี
غ	$\otimes$	غيم	เสื้อ
ڭ	N	ڭاڭاو	อ้าปาก
ف	ϕ	فايفا	ไฟฟ้า
ڤ	π	ڤايوڭ	ร่ม
ق	κ	قاوموه	พจนานุกรม
ك	κ	كاكي	ขา
ڤ	γ	ڤيڤي	พื้น
ل	λ	لمو	ว้าว
م	μ	ماتاو	ตา
ن	ν	ناسيء	ข้าว
و	ω	وا	ว่าว
ه	η	هوڤي	ฝน
لا	$\lambda\alpha$	لالاء	แมลงวัน
ء	?	اوباء	ยา
ي	ψ	كايو	ไม้
ڠ	$\jmath$	ڤاماوء	bung
ڠ	τ^η	ڤيء	เทพ
ڠ	χ^η	ڠوء	ชุด
ڠ	π^η	ڠاء	พรรค
ڠ	κ^η	ڠيء	เค้ก
ڠ	μ^β	ڠيء	บาน
ڠ	ν^δ	ڠائي	คอก
ڠ	N^γ	ڠا	ไฟลูกกลม
ڠ	$\jmath^\phi$	ڠائي	ขาว

เกณฑ์การเลือกใช้อักษรยาวี : เนื่องจากรูปอักษรยาวีบางรูปที่มีลักษณะการแทนเสียงใกล้เคียงกัน ดังนั้น เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการเลือกใช้รูปอักษรยาวีที่จะนำมาแทนหน่วยเสียงในภาษามลายูปัตตานี คำต่าง ๆ ที่เป็นคำภาษามลายูปัตตานีดั้งเดิม จะเลือกใช้เฉพาะรูปอักษรพยัญชนะเดียวกับที่ใช้ในคำดั้งเดิม ภาษามลายูมาตรฐาน ในกรณีเป็นคำยืมภาษาอาหรับที่ไม่มีการแปรรูปเสียงของคำเป็นภาษามลายูปัตตานี จะเขียนเหมือนคำศัพท์เดิมในภาษานั้น แต่หากเป็นคำยืมภาษาอาหรับที่มีการแปรรูปเสียงของคำเป็นภาษามลายูปัตตานี จะเลือกใช้เฉพาะรูปอักษรพยัญชนะตามลักษณะเสียงที่ปรากฏ

นอกจากนี้ในการศึกษายังพบว่า ในภาษามลายูปัตตานีมีคำยืมภาษาไทยรวมอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ มักเป็นคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ดังตัวอย่างคำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น รูปอักษรที่พัฒนาเพิ่มเติมสำหรับแทนหน่วยเสียงคำยืมภาษาไทย จึงเป็นรูปอักษรที่มีสัญลักษณ์พิเศษ ใช้เฉพาะคำยืมภาษาไทยเท่านั้น

สระ : ภาษามลายูปัตตานีมีหน่วยเสียงสระทั้งหมด 15 หน่วยเสียง แบ่งเป็น 1) หน่วยเสียงสระเดี่ยว มีจำนวน 10 หน่วยเสียง แยกย่อยเป็นสระเดี่ยวปกติ 6 หน่วยเสียง ใช้แทนด้วยสัญลักษณ์อักษร 5 รูปอักษร และสระเดี่ยวนาสิกจำนวน 4 หน่วยเสียง และ 2) หน่วยเสียงสระเรียงจำนวน 5 หน่วยเสียง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงสระและรูปสระอักษรยาวีในภาษามลายูปัตตานี

สระเดี่ยวปกติ		สระเดี่ยวนาสิก		สระเรียง	
หน่วยเสียง	รูปสระอักษรยาวี	หน่วยเสียง	รูปสระอักษรยาวี	หน่วยเสียง	รูปสระอักษรยาวี
i	ي	E [®]	ي [®]	a-i	اي
e	يـ	a)	آ	a-E	ايـ
E	يـ	u [®]	و [®]	a-e	ايـ
a	ا	□ [®]	وْ	a-o	اوْ
↔	-	-	-	a-u	او
u	و	-	-	-	-

การสะกดคำ : คำพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีส่วนใหญ่มักเป็นคำสองพยางค์ เช่นเดียวกับคำพื้นฐานในภาษาอื่น ๆ ในตระกูลออสโตรเนเซีย การสะกดคำบางคำในภาษามลายูปัตตานีอาจมีบางพยางค์ที่ไม่ปรากฏรูปสระของหน่วยเสียงสระ /↔/ และหน่วยเสียง /a/ กล่าวคือ ในกรณีพยางค์เปิดที่มีเสียงสระ [↔] เช่น พยางค์เปิดในพยางค์แรกของคำ “beli” [b↔.li] (ซื้อ) สะกดคำด้วยอักษรยาวี بلي = بلي และในกรณีพยางค์ปิดที่มีเสียงสระ [a] เช่น พยางค์ปิดในพยางค์ที่สองของคำ “panah” [pa.nah] (ร้อน) สะกดคำด้วยอักษรยาวี پناه = پناه ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกับการสะกดคำในภาษามลายูมาตรฐาน

ผลการทดสอบ การสร้างการยอมรับ และแนวทางการนำไปใช้

ผลการศึกษาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ผลการทดลองระบบเขียน 2) การสร้างการยอมรับจากชุมชน และ 3) แนวทางการขยายผลสู่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการทดลองระบบเขียน พบว่า ระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการบันทึกภาษามลายูปาดานีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลจากการทดลองกับกลุ่มแกนนำชุมชนและกลุ่มเยาวชนมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวีอยู่ก่อนแล้ว เมื่อได้รับการฝึกการเขียนและอ่านตามระบบเขียนนี้ พบว่าสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่การเขียนด้วยระบบเขียนนี้ต้องใช้เวลาในการฝึกมากกว่าการอ่าน ในขณะที่เดียวกันสำหรับผู้ที่ยังไม่มีทักษะการอ่านอักษรยาวีมาก่อนจำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกมากขึ้น

จากการทดลองเขียนคุตบะฮ์ พบว่าระบบเขียนนี้สามารถนำไปสู่การเขียนคุตบะฮ์ได้ โดยบทคุตบะฮ์นั้นสามารถรองรับได้ทั้งระบบเขียนยาวีในภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูปาดานี และยังสามารถทำให้ผู้ฟังคุตบะฮ์ในวันศุกร์เข้าใจเนื้อหาของคุตบะฮ์มากยิ่งขึ้น แต่พบว่า ความยากลำบากในการเขียนและอ่านคุตบะฮ์จะเกิดขึ้นจากระดับภาษาที่ผู้เขียนเลือกมาใช้ในการเขียนแตกต่างกัน และในการนำไปทดลองจัดบันทึกนิทานในชุมชนของกลุ่มเยาวชน พบว่า สามารถนำระบบเขียนดังกล่าวไปใช้ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่องเป็นภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันของชุมชน

2. เนื่องจากเป้าหมายความสำเร็จของการพัฒนาระบบเขียนนี้ คือการยอมรับและการนำไปใช้จริงของชุมชน ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยนี้จึงเน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชน และจากการดำเนินการวิจัย พบว่ามีปรากฏการณ์ที่สามารถอ้างถึงการยอมรับของชุมชนหลายประการ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการติดตามความคืบหน้าของโครงการพัฒนาระบบเขียนของสมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มแกนนำชุมชน การแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ของการวิจัยจากสมาชิกในชุมชน การมีตัวแทนชุมชนอาสาเป็นวิทยากรในการอบรมระบบเขียนแก่สมาชิกในชุมชน ชุมชนมีการนำเสนอแนวทางการขยายผลโครงการวิจัยนี้ และมีข้อเสนอจากชุมชนให้มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อการเผยแพร่ ติดตามและพัฒนาระบบเขียน

3. แนวทางการขยายผลสู่การนำไปใช้เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมชุมชน พบว่าระบบเขียนนี้ สามารถนำไปบันทึกคำศัพท์ที่ใช้ในท้องถิ่น และเขียนบันทึกเรื่องเล่าหรือเรื่องราวที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การบันทึกความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น บันทึกนิทาน ศิลปะและการละเล่นพื้นบ้าน ตลอดจนการเรียกชื่ออาหารการกินในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การขยายผลสู่การนำไปใช้ยังเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเยาวชนในชุมชนต่อการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน และสามารถสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนโดยมีภาษามลายูถิ่นเป็นสื่อกลาง

จากการศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระบบเขียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยนี้ เป็นการเพิ่มสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเสียงที่ปรากฏในภาษามลายูปาดานี โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบบเขียนอักษรยาวีในภาษามลายูมาตรฐานแต่อย่างใด อีกทั้งหลักในการเขียนรูปอักษรหรือการเชื่อมโยงรูปอักษรเพื่อประกอบเป็น

รูปคำ ก็ใช้หลักการเดียวกันในภาษามลายูมาตรฐาน ดังนั้นจึงทำให้ไม่เกิดความสับสนในการเรียนรู้และการนำไปใช้ร่วมกัน และนอกจากนี้ สัญลักษณ์และเครื่องหมายที่นำมาใช้นั้นเป็นสิ่งที่มิใช้อยู่ในระบบเขียนภาษาอาหรับ ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชนเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hashim Musa (2006) ได้กล่าวไว้ว่า อักษรยาวีเป็นอักษรที่ประยุกต์จากอักษรอาหรับในยุคที่ศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในหมู่เกาะมลายูราวศตวรรษที่ 10 พัฒนาการของระบบเขียนอักษรยาวีในอดีตเอง ก็มีความเกี่ยวข้องกับระบบเขียนภาษาอาหรับด้วยเช่นกัน

การเลือกใช้สัญลักษณ์ในระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้ระบบเขียนนี้สามารถอ่านและเขียนได้ตามระบบได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ถึงแม้สัญลักษณ์ดังกล่าวจะไม่ปรากฏในระบบเขียนอักษรยาวีภาษามลายูมาตรฐานก็ตาม แต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีในภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คุ้นเคย ดังนั้นการเลือกสัญลักษณ์ในภาษาอาหรับมาใช้จึงช่วยให้การเรียนรู้และนำไปใช้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ ผู้ใช้จะไม่รู้สึกติดขัดในการเขียนและอ่านมากนัก

2. กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาระบบเขียนนี้เป็นหนึ่งปัจจัยที่สร้างให้เกิดการยอมรับจากชุมชนต่อระบบเขียนที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้การยอมรับของชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบเขียนนี้ เนื่องจากการยอมรับของชุมชนจะนำไปสู่การใช้งานจริงของระบบเขียนนี้ในบริบทที่ชุมชนต้องการ การออกแบบระบบเขียนและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ได้ระบบเขียน เกิดจากความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความยั่งยืน และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สมาน สรรพศรี (2548: 29) ที่ได้ระบุไว้ว่า การระดมความคิดเห็นของชาวบ้านนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นหลักการสำคัญในการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดังที่ พันธุ์ทิพย์ งามสุด (2540 : 35) อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนกระบวนการสร้างความรู้ ซึ่งแตกต่างไปจากของนักวิชาการ

3. การวิจัยนี้ได้ให้บทบาทสำคัญไปยังสมาชิกในชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำชุมชนและกลุ่มเยาวชน โดยกระบวนการพัฒนาระบบเขียนนี้ มีกลุ่มแกนนำชุมชนเป็นกลุ่มสำคัญ และกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการทดลองระบบเขียนและนำไปใช้ ซึ่งจากประสบการณ์ของกลุ่มแกนนำชุมชน ทำให้การพัฒนาระบบเขียนครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้ระบบเขียนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน ทั้งนี้การสร้างให้ระบบเขียนเกิดการนำไปใช้ได้จริงนั้น การมีระบบเขียนที่ครอบคลุมไม่ใช่เป็นคำตอบเดียว แต่ระบบดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ใช้อีกด้วย

สำหรับกลุ่มเยาวชนนับได้ว่าเป็นกลุ่มสำคัญในการสานต่อระบบเขียนดังกล่าวเพื่อการใช้งานจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบททางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของชุมชน ซึ่งกิจกรรมจากการวิจัยครั้งนี้ นำมาสู่การกระตุ้นให้เยาวชนในชุมชนเห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของชุมชน

4. ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาท้องถิ่นที่มีบทบาทในการสื่อสารของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ปัจจุบันพบว่าภาษามลายูปาตานีเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านลักษณะทางภาษา และจำนวนการใช้ภาษาที่ลดน้อยลง อันเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ที่จะต้องมีจัดการที่เป็นระบบและร่วมมือหลายฝ่าย ดังนั้น การพัฒนาระบบเขียนจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาษามลายูปาตานี

5. จากการวิจัยพบปัญหาในการนำระบบเขียนไปใช้ในการเขียนคุตบะฮ์ ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะความบกพร่องของระบบเขียน แต่เกิดจากความหลากหลายของระดับภาษาที่นำมาใช้ในการเขียนคุตบะฮ์ และขึ้นอยู่กับความนิยมของผู้เขียนและผู้อ่านส่วนใหญ่ ดังนั้นในการทดลองเขียนคุตบะฮ์ จึงพบว่า การเขียนทำได้ยากลำบากในการตัดสินใจเลือกคำมาใช้ให้เหมาะสมในแต่ละประโยค และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเขียนนิทานหรือเรื่องเล่าในชุมชนโดยเยาวชนกลับพบว่า การเขียนด้วยระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นนี้ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่องเป็นภาษาของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นภาษาระดับเดียวกันตลอดเรื่องเล่า

6. ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับชุมชน การเรียนรู้และรู้จักตนเองผ่านสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน จากนั้นจะต้องสร้างช่องทางเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยชุมชน ซึ่งจากกิจกรรมการวิเคราะห์หน่วยเสียงภาษามลายูปาตานี โดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อยนั้น สมาชิกของชุมชนได้ค้นพบข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่า ภาษามลายูปาตานีมีการเปลี่ยนแปลงมากจากอดีต ทั้งนี้จากการนำเสนอคำศัพท์ต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มเยาวชนจะพบว่า มีคำศัพท์แตกต่างกัน และมีการออกเสียงของคำเดียวกันต่างกันอีกด้วย ในขณะเดียวกันกลุ่มเยาวชนรู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ ของภาษามลายูปาตานีน้อยลง และนิยมเลือกใช้คำในภาษาไทยแทนที่คำในภาษามลายูปาตานี และจากการรับทราบสภาพดังกล่าวของตัวแทนชุมชน จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาระบบเขียน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หน่วยเสียงในคำต่าง ๆ ในชุมชนเป็นการเบื้องต้น

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่า การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปอีกไม่ช้า ดังนั้นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการนำอักษรยาวีมาสู่การสร้างความเป็นเอกภาพและเป็นกลไกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ ของคนในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนคือกลไกสำคัญในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาตลอดจนศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยเหตุนี้การสร้างสรรคกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน จึงเป็นแนวทางการปฏิบัติเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูที่สำคัญแนวทางหนึ่ง นอกจากนี้เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาวิจัยความเป็นไปได้ในการนำระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีไปใช้ในบริบทต่าง ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ควรทำการวิจัยต่อเพื่อศึกษาแนวทาง ส่งเสริมการใช้ภาษามลายูปาตานีและอักษรยาวีในการสื่อสารและการท่องเที่ยว ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการบันทึกด้วยภาษามลายูปาตานีระบบเขียนอักษรยาวี และให้มีการศึกษาวิจัยเพื่อการจัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาภาษามลายูปาตานี เพื่อเป็นหน่วยงานในการวินิจฉัยและกำหนดมาตรฐานทางภาษามลายูท้องถิ่นได้ต่อไป

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปี 2548

เอกสารอ้างอิง

- พันธทิพย์ รามสูตร. (2540). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รุสลัน อุทัย. (2536). การเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษามลายูมาตรฐานและมลายูถิ่นปัตตานี. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารสำเนา).
- สมาน สรรพศรี. (2548). “ศิลปวัฒนธรรมกับบทบาทการส่งเสริมการเรียนรู้ในสังคมใหม่” วารสารศิลปกรรมบูรพา. ปีที่ 7, ฉบับที่ 1 (มิ.ย. 2547-พ.ค. 2548), หน้า 20-29.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). พัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน กรณีภาษาเขมรถิ่นไทย. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Hasan Madmarn. (2000). “History of Islamic Studies in Thailand”, in *Islamic Studies in ASEAN: Presentation of an International Seminar*. Pattani: College of Islamic Studies.
- Hashim Musa. (2006). *Sejarah Perkembangan Tulisan Jawi*. Kuala Lumpur : Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Suradech Reemtohsun. (2000). *Pondok and the Challenge of Modernity: A Comparative Study of Pondok in Songkhla Province, Southern Thailand*. M.A. thesis. School of Islamic and Social Sciences, Virgini.